

csak akkor, ha lakóhelyük az egyik a hágai egyezményben részes államban van.

Ilyen esetben kérdéses, hogy az itt szegénységi jogban részesülő külföldi, p. o. litván felperes köteles-e perköltségbiztosítékot adni. Habár a német irodalom ellenkező álláspontot látszik elfoglalni,⁴⁰⁾ mégis az a véleményem, hogy nem, mert a

⁴⁰⁾ Lehmann és Krauss: id. m. 50. l.

Pp. 113. §-ának 2. pontja a perköltségbiztosíték tekintetében fennálló viszonyosságra tekintet nélküli alkalmazandó, miután a szegénységi jogban részesülő felperest a biztosíték adásának kötelezettsége alól a viszonyosságra tekintet nélkül mentesíti. Az ellenkező felfogás mellett a Pp. 113. §-ának 2. pontjában foglalt rendelkezésnek nem volna értelme és célja.

Végül vitás lehet az is, hogy a biztosíték adása alól fennálló mentesség vonatkozik-e a választott bírósági eljárásra és a Pp. 776. §-ában körülírt választottbíróági díjakra is. Német felperes által indított perben az igazságügyminisztérium arra az álláspontra helyezkedett, hogy ez a választott bírósági szerződés vagy az abban felhívott állandó választott bírósági rend szerint bírálendő el (43.055/1930. I. M. VII.). Minthogy azonban a német Pp.-nak a perköltségbiztosítékra vonatkozó 110. és következő szakaszai a német külügyminisztérium hivatalos közlése szerint a választott bíróságok előtti eljárásra nem nyerne alkalmazást, a helyes megoldás nézetem szerint az lett volna, hogy a német felperes egyedül külföldi állampolgársága miatt magyar választott bíróság előtti perben biztosíték adására nem köteles és ez a mentessége kiterjed a választott bírósági díjakra is. A választott bírósági szerződés természetesen másképpen is rendelkezhetik. (Folytatjuk.)

JOGALKOTÁS.

A gazdavédelmi intézkedések hatályát a m. kir. minisztériumnak 6.300/1932. M. E. számú rendelete 1933. október 31-ig meghosszabbítja. A rendelet lényegileg az előbbi szabályokat tartja érvényben, azonban kiterjeszti a kedvezményeket az ötven kataszteri holdnál kisebb mező, szőlő vagy kertgazdasági ingatlan tulajdonosaira az esetben is, ha bejegyzett jelzálogos terhük a kataszteri tiszta jövedelem tizenötszörösét meghaladja. A moratórium alól kivett tartozások is nagyjában az eddigi szabályoknak felelnek meg. Fontos peres és végrehajtási újításokat tartalmaz azonban a rendelet II—IV. fejezete. A második fejezet az árverés elhalasztásának eseteit szabályozza és új eljárást hoz be az ingatlan tulajdonosa vagyontárgyainak végrehaj-

tási árverés hatályával való, az adós általi kényszereladására. A negyedik fejezetnek a gazdavedelmi intézkedéseken túlmenő általános hatálya van a végrehajtási eljárás egyes szabályainak módosítására. Váltó, kereskedelmi utalvány, csekk alapján a végrehajtás elrendelését már a fizetési meghagyásban kell kérni végrehajtható kiadmányok céljára szolgáló példányok csatolásával. A végrehajtás foganatosítási költségeket az érvényesített követelés bizonyos százalékában maximálja kivételes esetektől eltekintve. Az 5610/1931. M. E. számú rendeletnek a becsértékre vonatkozó rendelkezéseit a felmerült kétségekre tekintettel, világosabban fogalmazza. A csődkeréssel egyidejűleg a hitelezőtől 200 pengő költségbiztosíték letétbe helyezését követeli. A rendeletnek ezekre az intézkedéseire alkalmilag még visszatérünk.

Sz—i.

A földteherrendezés jogi problémái. A jog maga nem adhat megoldást gazdasági és társadalmi betegségek meggyógyítására, a jog csak végrehajtó eszköz a gyógyítás gazdasági és társadalmi elgondolásainak megvalósítására. A jogszabálynak az a feladata, hogy a gazdasági megoldást megfelelő formába öntse, annak lebonyolítását a jogrendszerrel összhangban minél simábban, egyszerűbben biztosítsa. A meg nem felelő, hibás jogszabály másfelé tereli a megoldást, mint a törvényhozó elgondolta, zavarokat okoz anélkül, hogy az elképzelt célt megvalósítaná, sőt előre nem várt és a gazdasági betegséget még súlyosbító hatásokat vált ki. Ne várjunk tehát a jottól csodatevő megoldásokat gazdasági elgondolások és a gazdasági helyzet helyes mérlegelése nélkül, viszont igen fontos, hogy jól válasszuk meg a jogi eszközt, mert a rossz jogszabály sokat ronthat és elérhetetlenné teszi az esetleg helyesen kitűzött gazdasági eredményt.

A földteherrendezésnél is a prius, a helyes, a tényeken alapuló és előrelátó, objektív gazdasági célkitűzés, melyet nem homályosíthatnak el pillanatnyi politikai befolyások és hangulatok. A gazdasági célja nem lehet más a földteherrendezésnek, mint a mezőgazdasági termelés hatékonyságának és eredményességének helyreállítása. Ez a közérdekű szempont. Külön kérdés azoknak munkához juttatása, akik földjüket tovább megfelelően megművelni, mezőgazdasági üzemüket eredményesen, nyereséggel, új értékeket létrehozóan folytatni nem tudják. A mezőgazdaság talpraállításának és a mezőgazdaságból tovább megélni nem tudó gazdasági alanyok elhelyezkedésének szociális kérdését összezavarni nem szabad.

Ennek a két szempontnak különválasztásával kell néznünk a földteherrendezés végleges megoldásának időszerűsége kérdését is. Kétségtelenül kívánatos lenne, hogy minél kevesebb gazda maradjon föld nélkül, de semmi értelme sincs annak, hogy olyan

gazdákat, kik a moratórium dacára forgótöke és hitel hiányában nyereségesen gazdálkodni nem tudnak, mesterséges eszközökkel ahhoz a földhöz kössük továbbra is, melyet megművelni és melyből megélni úgy sem tudnak. A mezőgazdaságnak pedig a mai mezőgazdasági válság idején versenyképesnek kell lennie és így nagy kára a közérdeknek, ha megengedjük, hogy a földnek egy jó része akár hibájukból, akár hibájukon kívül, de jelenleg gazdálkodni nem tudó emberek kezében legyen. A mezőgazdasági válság csak úgy enyhíthető, ha a föld keleti képességgel, felszereléssel és hitellel rendelkező emberek tulajdonába kerül. Helyesen jegyzi meg dr. Nyulászi János,¹⁾ hogy a földteherrendezést és a föld megosztásának kérdését a magánvállalkozás jobban tudja elintézni, az államnak csak az a feladata, hogy megakadályozza, hogy ne kerüljön a föld spekulánsok kezébe. A mezőgazdaság gazdasági és a gazdák szociális kérdésének összehangolásából ered Argotoianu román földművelési miniszternek a román agrártörvény alkotásakor tett kijelentése: „Jobb birtokkal hitel nélkül maradni, mint birtok nélkül, amikor tárgytalan a hitel is.” Ez csak a gazda egyéni szempontjából állhat meg talán, de mindenesetre nem a mezőgazdaság talpraállítása közérdekű nézőpontjából. Bár a magyar kormány már határozott és a moratórium-rendelet hatályát meghosszabbította, mégis hangsúlyozzuk, hogy minden ideiglenes megoldás, anélkül, hogy azokon a gazdákon segítene, akiknek hitel kell és nem moratórium, meghosszabbítja azok vergődését, kik úgy sem maradhatnak a föld birtokában és kímélyíti a mezőgazdasági termelés válságát, mindjobban tönkreteszi a mezőgazdasági hitel regenerálásának lehetőségét és csökkenti mezőgazdaságunk versenyképességét.

Hogy a viszonyok megváltozhatnak, hogy talán majd a mezőgazdasági termények árai, vagy a föld ára emelkedni fog, ez nem ok az elhalasztásra. Ez épen olyan téves gondolkodás, mintha a kereskedő elleni kényszeregyezségi eljárást évekre fel lehetne függeszteni, mert talán abban a szakmában egyszer fellendülés fog bekövetkezni. Ismét hangsúlyozom, minden halasztás súlyos további kárt okoz mezőgazdasági termelésünknek és a mezőgazdasági hitel újjáéledésének.

A mezőgazdaság és a túladósodott mezőgazdák érdekét különben úgy pénzügyi körök, mint agrárkörök, helyesen, szétválasztják. Dr. Nyulászi²⁾ is hangsúlyozza, hogy csak annak nyujtsunk segílyt, akinek szüksége van rá, de a segítséget erőszakolni nem lehet. Másrészt dr. Lázár Andor a Magyar Gazdák Szemléje 1932. októberi számában is kiemeli, hogy azokon,

¹⁾ Dr. Nyulászi János Magyar Pénzügy 1932. szeptember 14-i számában.

²⁾ Dr. Nyulászi i. m.

kiknek vagyoni statusa passzív, segíteni nem lehet, azok helyébe mások fognak lépni. Dr. Neubauer Ferenc³⁾ szerint a túladósodott gazdákon csak vagyónállaguk liquidálásával lehet segíteni. Ne feledjük el, hogy a kapitalista rendszer alapja az, hogy csak az termeljen, aki nyereségesen termel és aki versenyképes és az arra alkalmatlanoknak mesterséges légzéssel a termelési gépezetben való megtartása csak hátráltatja az eredményes termelést.

A kormány új gazdavédelmi rendelete tehát nézetem szerint helytelen gazdasági és jogi útát választott, mikor a moratóriumot hosszabb időre érvényben hagyja, és mikor ideiglenes megoldás kedvéért a hitel szempontjából oly fontos perjogi és végrehajtási törvényes rendelkezéseket alapjában megváltoztatja és a törvényes, átgondolt, egységes elvi szabályok helyébe esetleges, nehezen áttekinthető válságrendelkezéseket tesz, melyek a mezőgazdaságon túlterjedő általános jellegüknél fogva most már mindenféle hitelt, mely már úgysem nagyon bőven bugyog, még jobban kiszáritanak. A jogérvényesítés olyan kockázattal jár e rendelkezések szerint, hogy épen a tisztességes hitel visszavonulását fogja eredményezni.

Már most milyen alapon épüljön fel a végleges rendezés? Törvényes, általános elengedéseket és határidőmeghosszabbításokat tartalmazó rendelkezéssel vagy, a kényszeregyezségi gondolat esetenként való alkalmazásával? Kiindulva abból, hogy a segítséget nem lehet senkire ráerőszakolni, de abból is, hogy az ilyen fizetéseképtelenségek egyéni elbírálást igényelnek, ha a segítséget tényleg meg akarjuk találni, a kényszeregyezségi gondolat érvényesítése a helyes. A román törvénynek rendelkezései, melyek átlagszámítással a kis- és középbirtoknál kamat-elengedés címén az egész követelés jelentékeny, 50% -ig terjedő részét elengedik és a rövidlejáratú kölcsönöket törvényszóval hosszúlejáratú és alacsonykamatozású tartozássá alakítják át és amellet külön esetenkénti bírói egyezségi eljárással, sőt külön végrehajtásfelfüggesztési eljárásokkal tetézve, példa arra, hogy ne csináljuk meg a végleges rendezést. A román törvény olyan durva belenyulás az egyéni jogviszonyokba és a gazdasági életbe, mely a mai individualista rendszerbe be nem illeszthető. Hiába mondta büszkén Argotoianu: „ez a magánfelek gazdasági kapcsolataiba való állami beavatkozás törvénye”,⁴⁾ a sok mindenféle halmozott eszköz nem érte el a célt, mert erőszakolt gazdasági intézkedések csak rontanak és nem gyógyítanak.

A kényszeregyezségi alapgondolat lényege, hogy az az

³⁾ Dr. Neubauer Ferenc: Mezőgazdasági hitelünk újjáépítése. Mezőgazdasági Közlöny 1931. novemberi szám.

⁴⁾ Idézve dr. Szentiványi József: Földteherrendezés Romániában. Magyar Gazdák Szemléje 1932. októberi szám.

adós, aki önhibáján kívül jutott fizetéseképtelen helyzetbe, a konkrét fedezethez és üzletmenethez mért elengedésekkel és határidőkitolásokkal megmentessék, ha remélhető, hogy újból folytathatja gazdasági tevékenységét és hogy ezeket a körülményeket a hitelezők megkérdezésével, szavazataik többségével, állapítsák meg az illetékes szervek. Nem szabad azonban, mint azt a mi földteherrendezési törvényünk (1931: VIII. t.-c.) teszi, tisztán az összes hitelezők belátására bízni az adandó kedvezményeket. Az egyezségnek a többségi és a gazdasági érdekeket kell szem előtt tartania, tehát a kisebbségre nézve az egyezségnek *kényszer-egyezségnek*, *kényszerítő jellegűnek* kell lennie. A quóta és a fizetési határidők tekintetében a hitelezők autonómiájának minél tágabb teret kell adni és így sem minimális quótát, sem a végső fizetési határidő megszabását nem tartom célszerűnek. Ha azonban az adós gazdaságának folytatására és az adósságok rendezésére megnyugtató alap nincs, úgy azonnal a kényszeregyezségi eljárás folyamán kell a likvidációnak bekövetkeznie, legfeljebb a földeladás eszközlésére kell az alkalmas idő kivárására az illetékes szervnek időhaladékot adni, nehogy tömeges földeladások a földnek úgyis alacsony árát a hitelezők kielégítésének kárára még jobban lenyomják.

A gazdaadósságok rendezésénél a kényszeregyezségi eljárásnak legfőbb akadálya az, hogy a hitelezők legnagyobb része telekkönyvi úton, jelzálogjoggal biztosítva van és így külön kielégítésre jogosult, így a quótális kielégítésnek a telekkönyvi külön kielégítési jogok túlnyomó volta mellett kevés tere van. A telekkönyvi rangsor és a jelzálogos külön kielégítési jogok áttörése nélkül a földteherrendezés kényszeregyezségi megoldása lehetetlen.

A külön kielégítési jogok áttörése rejlik már az érvényben lévő kényszeregyezségi eljárásunkban is, mikor a kényszer-egyezség létrejöttének feltétele mellett az eljárás megindítását megelőző két hónapban szerzett külön kielégítési jogokat külön megtámadás nélkül általánosságban hatálytalanítja. Általában csőd, kényszeregyezség és fizetéseképtelenség esetén a prior tempore elvével szemben előtérbe nyomul a hitelezők időrendre való tekintet nélküli egyenlő, aránylagos kielégítésének elve. De a modern jogokban még végrehajtási reformokban is kifejezésre jut az a gondolat, hogy a hitelezők egyenlő elbánásának elve igazságosabb a foglalási időrend esetlegességeinél. Nálunk a földteherrendezési törvényben és a kivételes végrehajtási intézkedésekben már kialakult a fedezeti elv és a terhelési határ fogalma. E jogi elvek alap gondolata az, hogy az olyan külön kielégítési jog, mely ugyan formailag a telekkönyvben fennáll, de olyan rangsorban, hogy az ingatlan értékesítése esetén az ingatlan forgalmi értéke mellett fedezete nincs, nem érdemel védelmet és a joggal való visszaélés lenne, ha éppen ilyen hite-

lező, kinek komoly érdeke az ingatlan elárverezése tekintetében nincs, vinné árverésre a dolgot és hiúsítaná meg az adós szanálását és a többi hitelező kielégítését. Annyi tehát feltétlenül igazságos, hogy ezek a hitelezők, kik a terhelési határon túli rangsorban vannak a telekkönyvben, csak quótális kielégítést kapjanak, mert hiszen az ingatlan elárverezése esetén még annyi sem jutna rájuk. Én azonban tovább mennék. A földteherrendezésnél a telekkönyvi rangsor kérdését nem venném figyelembe, mert a hitelezőnek nagyobb érdeke az, hogy lehetőleg több hitelező kapjon, ha nem is teljes, de quótális kielégítést és a külön kielégítésre jogosult hitelező sem jár rosszul, ha követelése érvényesíthető lesz és belátható időn belül részleteket kap meg követeléséből, míg a mai rendelkezések mellett külön kielégítési joga csak névleges, ha nem tudja érvényesíteni.

Kétségtelen, hogy egyes követelések különleges védelmet érdemelnek (adó, tartási, pénzügyi amortizációs követelések), de itt nem a rangsor, hanem a jogcím szerint különböztetnék és egyes jogcímen alapuló követeléseknek közérdekből 100 %-os, részben pedig az általános quótánál magasabb, a quóta bizonyos százalékában meghatározott superquótális kielégítést adnék.

Kétségtelen, hogy ez a rendezés a hitelezők részéről is áldozatot követel, de legalább végleges helyzetet teremt, lehetővé teszi a mezőgazdasági termelés rendbehozását, a hitel újjáéledését és a jogérvényesítés mai korlátjainak megszűnését.

Ifj. dr. Szigeti László.

A szerzői jog konstrukciója az új osztrák tervezetben. A mindinkább fokozódó érdeklődés, mely az utóbbi években az eszmei javak védelme felé irányul és a technikai fejlődés, mely a még néhány évtized előtt csak keveseknek fenntartott szellemi élvezeteket ma már a nagy tömegek számára is hozzáférhetővé teszi, a szerzői jog terén új kodifikációs munkákat kívánnak, hogy megszülessenek azok a jogi formulák, amelyek a felvetődő problémák megoldásához szükségesek. Sajnos, a törvényhozó munkája csak követheti az életet, de nem provideálhat, mert épen az anyag speciális struktúrája nem engedi meg általános törvények felállítását és így a legújabb törvények is sok tekintetben — elavultak. Örömmel kell tehát üdvözlőnk az osztrák igazságügyminiszterium kitűnő törvénytervezetét, mely az irodalom széleskörű felhasználásával, a többi országok törvényeinek, a nemzetközi konferenciák határozatainak, de főként a reális élet követelményeinek szem előtt tartásával készült.

De nemcsak azért érdemel a tervezet különösebb figyelmet, mert teljesen up to date, hanem, mert a kérdés elméleti részében, a fogalmak tisztázásában is igen helyes és járható utakat talál.

A szerzői jogi irodalomban a leghevesebb viták folynak a